

УДК 78.421

З.І. Юзюк

ТВОРЧИСТЬ МИРОСЛАВА СКОРИКА ДЛЯ ФОРТЕПІАННОГО ДУЕТУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ТА КОНЦЕРТНОМУ РЕПЕРТУАРІ ПІАНІСТІВ

Музика Мирослава Скорика, видатного сучасника, всесвітньовідомого українського композитора, піаніста, Народного артиста України, Лауреата Державної премії України ім. Т.Шевченка, Героя України, митця, який цього року святкує 75-річчя від дня народження, є надзвичайно популярною. Твори різних жанрів композитора часто виконують у концертах в Україні та світі, а також ґрунтовно досліджують музикознавці.

До вивчення фортеп'янного доробку М.Скорика звертались Л.Кияновська, А.Задерацька, Г.Блажкевич, О.Тимошук, О.Фрайт. Художньо-дидактичному концепту фортеп'янної творчості М.Скорика присвячено кандидатську дисертацію К.Івахової. В контексті різної проблематики вивчались окремі джазові твори та парафрази для фортеп'янного дуету (В.Романко, К.Івахова). На часі й вивчення творчого доробку М.Скорика у жанрі фортеп'янного дуету, чим зумовлюється *актуальність* та визначається *мета цієї статті*.

Дана стаття є продовженням досліджень автором цього питання, зокрема, в аспекті систематизації творчості М.Скорика для фортеп'янного дуету та визначення педагогічного й концертного спрямування творів митця у цьому жанрі. *Завданнями статті є* огляд творчості М.Скорика у жанрі фортеп'янного дуету в аспекті історичної перспективи розвитку цього жанру в Україні, а також визначення місця творів у цьому жанрі композитора в педагогічному й концертному репертуарі піаністів.

Історія зародження та поширення ансамблевого музикування в чотири руки має багато яскравих сторінок, пов'язаних з іменами відомих композиторів та виконавців. У XIX ст. в Європі фортеп'янний дует у чотири руки був улюбленим видом музикування і не тільки у родинному колі. Саме тоді популярності набули концертні виступи дуетів відомих піаністів того часу: Ференц Ліст (Liszt) – Фридерик Шопен (Chopin), Клара Шуман (Schumann) – Ференц Ліст (Liszt), Клара Шуман (Schumann) – Йоганес Брамс (Brahms) та ін. У той час стало традиційним видавати симфонічні, камерно-ансамблеві, а згодом і оперні твори разом з їх чотириручними фортеп'янними перекладами.

Багато видатних європейських музикантів-педагогів, зокрема Ф.Шопен, Бела Барток (Bartok) рекомендували гру в ансамблі, оскільки такий вид музикування є одним із важливих компонентів, що допомагає формуванню гармонійної, всебічно розвиненої особистості музиканта-професіонала. Основоположник української класичної музики М.Лисенко також підкреслював необхідність ансамблевої гри у вихованні музиканта: «Ніщо так не діє на піднесення музичної свідомості, задоволення, на зміцнення й удосконалення ритмічного й динамічного відчуття, як спільна гра з іншими інструменталістами»¹.

У Східній та Західній Україні в другій половині XIX сторіччя цей жанр був розповсюдженим завдяки родинному музикуванню. У концертному виконанні твори цього жанру західноєвропейських композиторів широко пропагував М.Лисенко. На теренах Західної України фортеп'янний дует розвивалася безперервно і послідовно, але композитори-аматори створювали головню мініатюри і численні обробки народних пісень. Першим професійним композитором Західної України, який виявив увагу до цього жанру, був С.Людкевич. Серед багатьох творів для фортеп'яно, – сольних педагогічних мініатюр та концертних п'єс, а також концерту для фортеп'яно з оркестром, у доробку митця також наявні 11 творів для фортеп'янного дуету як у чотири руки, так і для двох фортеп'яно. З них – три оригінальні твори для фортеп'яно, а інші – пов'язані з різними вокально-

інструментальними жанрами: або спочатку створені для фортепіанного дуету, а згодом перекладені композитором для різних вокальних чи інструментальних складів, або ж навпаки.

Упродовж ХХ сторіччя в українській фортепіанній музиці цей напрям продовжують у педагогічному спрямуванні М.Вілінський, Г.Компанієць, Мар'яна Лисенко, В.Золотарьов, М.Любарський, І.Беркович, Т.Шутенко, М.Сільванський, М.Степаненко, В.Витвицький, М.Кравців-Барабаш, В.Безкоровайний та ін. Для концертного виконання були написані твори «Українські танці» Я.Лопатинського, «Шість українських п'єс» та «Ідилічні картини» Ф.Якименка, «Спогад із Станіславова» Б.Кудрика, «Сонатина» В.Витвицького. Жанр перекладу для фортепіанного дуету власних творів присутній у доробку багатьох композиторів, серед яких Ф.Якименко, Я.Ярославенко, П.Козицький, Б.Лятошинський та ін.

На сучасному етапі твори педагогічного та концертного спрямування для фортепіанного дуету широко представлені у доробку цього річного ювіляра, – композитора М.Скорика. «В сучасній українській музиці Мирослав Скорик вирізняється кількома особливими рисами індивідуального письма, та ширше – творчої діяльності, задля яких його пізнають, сприймають і співпереживають не лише суто музичні кола та освічені меломани, але й – що в нашому світі належить до винятків! – вельми широкі суспільні кола. Причина частково криється в т.зв. «ренесансному типі особистості», котрим дуже щедро обдарована українська культура, і котрий повністю відповідний Маестро: до чого б він не звертався – до композиції, педагогіки, громадської діяльності, редагування, організації естрадних ансамблів чи керівництва камерним оркестром – у нього це вдається просто блискуче», – зауважує професор Л.Кияновська [7; 2].

Мирослав Скорик – виразник прогресивних новаторських тенденцій в українській музиці. Його творча концепція виявляється в постійному використанні невичерпних можливостей українського, зокрема карпатського, фольклору та народних форм музикування. Рисами композиторського почерку є лаконічність і, водночас, змістовність висловлювання, класична чіткість форм, яскрава національна визначеність. У своїй творчості композитор втілює увесь спектр класичної академічної та розважальної музики ХХ сторіччя. «Фортепіанна музика М.Скорика позначена різножанровістю, стильовою багатоманітністю, художньою своєрідністю, вона природно поєднує універсальні засади, сформовані в провідних європейських композиторських школах, і національну характерність, досконале володіння сучасною системою музичної виразності, і демократичність художнього виразу, завдяки чому його творчість завоювала значно ширшу аудиторію, аніж це здебільшого типово для сучасної академічної музики», – вважає К.Івахова [3; 1].

Серед великого спектру творчих зацікавлень М.Скорика, пріоритетним є жанр фортепіанної музики, адже композитор є насамперед блискучим піаністом. У фортепіанному доробку митця є твори для сольного виконання (три концерти для фортепіано з оркестром, поліфонічні цикли, цикли п'єс та окремі твори), а також для фортепіанного дуету. За кількістю авторських творів у жанрі фортепіанного дуету, можна зробити висновок, що цей напрям також є важливим для митця. Музика М.Скорика для фортепіанного дуету – авторські твори та парафрази, а також переклади для фортепіано в чотири руки та для двох фортепіано оригінальних творів композитора у різних жанрах як самим митцем, так й іншими авторами.

До оригінальних авторських творів цього жанру належать твори для фортепіано в 4 руки: «Джазові парафрази творів Л.Бетховена», «Приємна прогулянка» (з циклу «Три джазові п'єси»); твори для двох фортепіано: «В тролейбусі», а також «Три екстравагантні танці», котрі існують у трьох варіантах: для фортепіано в чотири руки, в редакції для двох фортепіано Оксани Рапіти та в новій редакції автора – для двох фортепіано в камерного оркестру. Авторськими перекладами власної музики є твори «В народному стилі», «Нав'язливий мотив», «Приємна прогулянка» (з циклу «Три джазові п'єси»). Особливої уваги заслуговує «Мелодія» з музики до кінофільму «Високий перевал», яка є надзвичайно

популярним твором. Існує декілька авторських версій цього твору, пов'язаних із фортепіано: для скрипки з фортепіано, для фортепіано соло, а також для двох фортепіано.

Серед авторських творів та парафраз є музика педагогічного («В тролейбусі») та концертного спрямування («Мелодія», цикли «Три екстравагантні танці» («Іспанськомавританський», «Сумний блюз», «Канкан, ніби із старої грамофонної платівки»), «Джазові парафрази творів Л.Бетовена» («Місячна соната», «Апасіоната», «До Елізи»), «Три джазові п'єси» («В народному стилі», «Нав'язливий мотив», «Приємна прогулянка»)). Як і твори циклу «Три екстравагантні танці», що отримали нову редакцію композитора – для двох фортепіано та камерного оркестру, твори циклу «Три джазові п'єси» («В народному стилі», «Нав'язливий мотив», «Приємна прогулянка»), але тепер як «П'ять джазових п'єс» («Приємна прогулянка», «Нав'язливий мотив», «Візерунки», «Каприс», «В народному стилі») прозвучали в концерті «Прогулянка» у виконанні автора в редакції для фортепіано у супроводі камерного оркестру².

Оскільки жанр концерту для фортепіано з оркестром також можна розглядати як фортепіанний дует (при виконанні партії оркестру другим фортепіано), в цьому аспекті варто згадати три фортепіанні концерти митця. Жанр концерту, зокрема фортепіанного, посідає особливе місце у творчому доробку М.Скорика. Серед багатьох сценічних виконань фортепіанних концертів митця найкращим зразком можна вважати інтерпретацію самого автора. Перший концерт для фортепіано з оркестром, написаний композитором до Всесоюзного конкурсу молодих піаністів, належить до жанру педагогічного фортепіанного концерту в українській музиці, жанру, до якого звертались Микола Сильванський, Юрій Знатоков, Кім Шутенко, Всеволод Задерацький, і на сучасному етапі – Богдана Фроляк. Другий і третій фортепіанні концерти продовжують на сучасному етапі жанр концерту для фортепіано з оркестром в українській музиці, до якого звертались С.Людкевич, В.Барвінський, В.Косенко, Л.Ревуцький, А.Кос-Анатольський, В.Камінський та ін.

Розглядаючи переклади творів М.Скорика іншими авторами, варто зауважити, що з метою впровадження в навчальний процес та популяризації музики композитора автори перекладів звертаються до творчості митця у різних жанрах: твори для симфонічного оркестру («Сюїта з музики до драми Лесі Українки «Камінний господар», «Гуцульський триптих» у перекладі для двох фортепіано Л.Дражниці), твори для духового оркестру («Варіації на тему С.Людкевича» колективу авторів Г.Ляшенка, В.Камінського, Я.Якуб'яка, Ю.Ланюка та М.Скорика у перекладі для двох фортепіано Н. Плаксюка), твори для скрипки і фортепіано («Мелодія», переклад для фортепіано в 4 руки композитора М.Шведа, учня М.Скорика), естрадні пісні («Львівський вечір», переклад для фортепіано в 4 руки Н.Юзюк)³. Якщо переклади творів «Мелодія» та «Львівський вечір» здійснено з метою використання в навчальному процесі уроку фортепіано, то метою створення інших вищезгаданих перекладів було їх використання на уроці диригування як клавірів для виконання концертмейстерами.

Унікальність мистецького обдарування композитора виявляється в оптимістичності світосприйняття, життєдайній силі образної сфери творів, вишуканості естетичного смаку, гармонічності у поєднанні різностильових засобів виразності. Музика М.Скорика для фортепіанного дуету створена на фольклорній, класичній, джазовій основі, в ній також присутнє використання категорії «стильова гра», властиве для творчості автора. На думку композитора, «...кожен сучасний митець повинен знати новітні прийоми і вміти говорити мовою свого часу, але переконаний, що вона добра і потрібна там, де вона обумовлена дійсною потребою...»⁴. Відтак, репрезентуючи різні стильові напрями, збагачуючи й оновлюючи музичну мову, дотримуючись класичних засад академічного виконавства з додаванням елементів імпровізації, композитор майстерно відтворює сучасні звукові картини. Особливо доречно це втілюється у творах педагогічного спрямування, адже відомо, що процес навчання дитини значно полегшується, якщо здійснюється у формі цікавої гри.

Елементи гри, що є надзвичайно важливими у творах педагогічного репертуару для виконавців молодшого і навіть середнього шкільного віку, а також безпосередньо пов'язана з нею імпровізаційність, зразки якої спостерігаються у більшості творів, і яка є однією з головних складових музичної освіти на сучасному етапі, посилюються джазовою стилістикою (як і у творах збірника «З дитячого альбому»), чим досягається ще одна дидактична мета, а саме – зближення розважального й академічного мистецтва.

Автор ґрунтовних досліджень творчості митця, музикознавець Л.Кияновська вважає: «Скориківський універсалізм мислення вражає насамперед своєю гнучкістю, невичерпними можливостями вільних семантичних комбінацій, котрі відкривають за завісою відомого, пережитого і осмисленого – неочікуване, дивне, несподіване у своїй сутності...» [4; 109]. Всі ці риси знаходимо і в творчості митця у фортепіанній сфері, зокрема у жанрі фортепіанного дуету. На думку О.Рапіти, – виконавиці багатьох фортепіанних творів композитора (як сольних, так й ансамблевих – у дуеті з М.Драганом), автора-упорядника збірника фортепіанних творів митця (до 70-річного ювілею Маестро), найважливішими рисами фортепіанної творчості М.Скорика є «...енергетична наповненість та щирість висловлювання, змістовність, врешті, життєвість музики композитора, її унікальність – у можливостях різнопланового, багатовекторного прочитання, через яскравий національний колорит – висловлення важливих загальнолюдських істин, і попри надзвичайно тонкий гумор, а подекуди й іронію, – висока духовність і глибина музики» [6; 3].

З нагоди цього річного ювілею відбулася низка масштабних заходів: міжнародний музичний фестиваль «Дні музики Мирослава Скорика» в Києві [9], «Тиждень музики Мирослава Скорика» у Львові, створено фільм про Маестро [10], випущено серію компакт-дисків із записами музики композитора [5].

Сьогодні велика увага звертається на популяризацію творчості українських композиторів – як відродження забутих сторінок, так і першочитання нових творів композиторів-сучасників. Твори українських композиторів є окрасою концертних програм багатьох вітчизняних музикантів (фортепіанні дуети О.Рапіта – М.Драган, У.Молчко – О.Німилович, О.Чіпак – О.Кушнір, О. Зайцева – Д.Таванець). Постійними популяризаторами музики М.Скорика для фортепіанного дуету, її першовиконавцями є дует львівських піаністів О.Рапіти й М.Драгана. В рамках проекту «Тиждень музики Мирослава Скорика» у Львові, у концерті «Прогулянка» в їх виконанні прозвучали джазові парафрази класичних творів Л.Бетовена «Місячна соната», «Апасіоната», «До Елізи» та Ф.Шопена «Мазурка ля мінор» для фортепіанного дуету, а також «Три екстравагантні танці» для фортепіанного дуету з камерним оркестром.

Резюмуючи вищесказане, необхідно зауважити, що музика Мирослава Скорика, зокрема твори для фортепіанного дуету – яскраве явище в українській музичній культурі. Представлена значною кількістю авторських оригінальних творів і транскрипцій, а також перекладів для фортепіанного дуету творів композитора як самим митцем, так й іншими авторами, музика М.Скорика для фортепіанного дуету посіла вагоме місце у педагогічному та концертному репертуарі, присутня у конкурсних програмах молодих піаністів, є окрасою концертних програм піаністів-віртуозів. Вона є надзвичайно популярною на всіх континентах, про що свідчать численні медіа записи українських та зарубіжних виконавців [11].

Подальші дослідження творчості М.Скорика в жанрі фортепіанного дуету варто здійснювати у педагогічному, концертно-виконавському та порівняльно-інтерпретаційному аспектах.

Примітки

¹ Курковський Г. Микола Віталійович Лисенко – піаніст-виконавець / Григорій Курковський. – К.: Музична Україна, 1973. – С. 65.

² Skoryk Myroslav. – Електр. ресурс. – Режим доступу: <http://www.youtube.com>

³ Автор статті висловлює щире подяку науковим співробітникам бібліотеки Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка, а також Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В.Стефаніка за надання допомоги у пошуку нотних матеріалів та книжкових видань за обраною темою дослідження.

⁴ Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець: Моногр. / Любов Кияновська; Ред. В.Сивохи́п. – Львів: Вид-во журналу «Ї», 2008. – С. 52.

Список використаної літератури

1. **Блажкевич Г.** Образний світ фортепіанних концертів / Г.Блажкевич // Мирослав Скорик: Зб. ст. / ВДМІ ім. М.В. Лисенка, Львів. орг. Спілки композиторів України; Ред.-упоряд. Я.Якуб'як. – Л., 1999. – С. 28-40.

2. **Івахова К.** Фортепіанна творчість Мирослава Скорика: (художньо-дидактичний концепт): Монографія / К.Івахова. – Кам'янець-Поділ.: ПП «Медобори-2006», 2013. – 232 с.

3. **Івахова К.П.** Фортепіанна творчість Мирослава Скорика: художньо-дидактичний концепт: автореф. дис... канд. мистецтв.: спец. 17.00.03 / К.П. Івахова; Ін-т мистецтв., фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. – К., 2012. – 19 с.

4. **Кияновська Л.** Мирослав Скорик: людина і митець: Монографія / Л.Кияновська. – Л.: Вид-во журналу «Ї», 2008. – 592 с. – (Бібліотека журналу «Ї»).

5. **Козирєва Т.** «Прогулянка» зі Скориком. – Електр. ресурс / Т.Козирєва. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>

6. **Скорик М.** Твори для фортепіано: Навч.-метод. посіб. / М.Скорик. – Л.: Сполом, 2008. – 220 с.

7. **Тиждень музики Мирослава Скорика, Львів, 20-27 жовт. 2013 р.: Буклет концертів** / Автор текстів про композитора Любов Кияновська. – Л.: Львів. обл. філармонія, 2013. – 16 с.

Медіаграфія

8. **Мирослав Скорик.** Фортепіанна музика у виконанні Романа Репки = Myroslav Skoryk. Piano music, performed by Roman Repka [CD] – Interval, 2003. Код 503448. – Електр. ресурс. – Режим доступу: <http://music.i.ua>

9. **Міжнародний музичний фестиваль «Дні музики Мирослава Скорика» в мережі Інтернет.** – Електр. ресурси. – Режим доступу: 11.09.2013. Цьогоріч світова музична спільнота відзначає ювілей: <http://www.youtube.com>

Проект «Дні музики Мирослава Скорика»: <http://www.youtube.com>

Симфонічний вимір Мирослава Скорика: <http://www.youtube.com>

10. **Фільми про М.Скорика в мережі Інтернет.** – Електр. ресурси. – Режим доступу: Miroslav Skoryk – progulyanka LEGEND: <http://www.youtube.com>; october 20: <http://www.youtube.com>

11. **Музика Мирослава Скорика для фортепіанного дуету в мережі Інтернет**

Фортепіанні концерти: Skoryk – Piano Concerto. – №. 1: <http://www.youtube.com>

АРКАТА – М.Скорик – Концерт № 3 для ф-но с оркестром. – 1 ч.: <http://www.youtube.com>

2 часть: <http://www.youtube.com>

3 часть: <http://www.youtube.com>

«Три екстравагантні танці»: Victor Markiw Performs Three Extravagant Dances for Four Hands by Myroslav Skoryk (1995): <http://www.youtube.com>

kankan M.Skoryk & 'INSO' O.Rapita, M.Dragan: <http://www.youtube.com>

«В троллейбусі» (фрагмент): АртДонбасс. Скорик – В троллейбусе: <http://www.youtube.com>

www.youtube.com

«Три джазові п'єси»: Trzy jazzowe utwory, M.Skoryk: <http://www.youtube.com>

Myroslav Skoryk: <http://www.youtube.com>

З циклу «Джазові парафрази творів Л.Бетховена»: «Апасіоната»: Appassionata M.Skoryk:
<http://www.youtube.com>

Скорик, Апасіоната (по Бетховену). 3gp: <http://www.youtube.com>

«До Елізи»: «К Элизе» обробка Скорика: <http://www.youtube.com>

АртДонбасс. Скорик – Парафраз «К Элизе»: <http://www.youtube.com>

M.Skoryk-For Elise for four hand (Drzewieccy): <http://www.youtube.com>

Резюме

Досліджено музику Мирослава Скорика у жанрі фортепіанного дуету. Твори митця розглянуто в аспекті історичної перспективи розвитку жанру фортепіанного дуету в Україні, а також визначено місце творів композитора цього жанру в педагогічному й концертному репертуарі піаністів.

Ключові слова: Мирослав Скорик, фортепіанний дует, педагогічне спрямування, концертний репертуар.

Summary

Yuzyuk Z.I. Creative work of Myroslav Skoryk for piano duo in pianists' pedagogical and concert repertoire

In the article, Myroslav Skoryk's music in piano duo genre is investigated. Artist's compositions are reviewed in the aspect of historic perspective of piano duo genre's development in Ukraine; place of composer's music in this genre in pianists' pedagogical and concert repertoire is defined.

Key words: Myroslav Skoryk, piano duo, pedagogical purpose, concert repertoire.

Аннотация

Исследовано музыку Мирослава Скорика в жанре фортепианного дуэта. Произведения композитора рассмотрено в аспекте исторической перспективы развития жанра фортепианного дуэта в Украине, а также определено место произведений композитора данного жанра в педагогическом и концертном репертуаре пианистов.

Ключевые слова: Мирослав Скорик, фортепианный дуэт, педагогическая направленность, концертный репертуар.

Надійшла до редакції 5.11.2013 р.